

ЗА ЯКІСТЬ ТА БЕЗПЕКУ ПРОДУКЦІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА

В. М. П'ясківський, к. с.-г. н., доцент

С. П. Вербельчук, к. с.-г. н., доцент

Т. В. Вербельчук, к. с.-г. н., доцент

В. А. Барановська, ст. викладач

Житомирський національний агроекологічний університет

Основу виробництва органічної продукції повинна скласти комплексна програма, що базується на стандартах розроблених в Євросоюзі. Вона охоплює всю систему: кормову базу, виробництво, контроль технології, маркування, торгівлю тощо. Через належну пасічницьку практику (WBP) формується довіра між державою, виробником та споживачем [6].

Законодавство ЄС з питань безпеки та якості органічної продукції бджільництва керується Постановою Комісії щодо стандартів пасік органічного виробництва. Нею регламентується вимоги до органічної кормової бази, застосування хімічних засобів у лікуванні бджіл та добрив у рослинництві, вимог до технології пасічникування, технологій тощо [7, 11].

• Безпека і якість продуктів харчування і меду у Європейському Союзі та світі контролюється:

- Міжнародним харчовим Кодексом (CA);
- Європейською асоціацією безпеки харчових продуктів (EISA);
- Міжнародними стандартами продуктів харчування (IFS);
- Європейською Системою швидкого оповіщення про харчові продукти і корми (RASFF);
- Директивою ЄС 2001/95 – загальної безпеки продуктів;
- Системою аналізу ризиків і контролю критичних точок (НАССР);
- Статутом ЄС 178/2002 – загальний Закон продовольства;
- Глобальною міжнародною нормою ISO 22000;
- Міжнародною комісією по меду (ИНС) (з 1990 року);
- Європейською федерацією фасувальників і дистриб'юторів меду (EFHPO) з 1989 року;
- Міжнародною асоціацією фасувальників меду (ИРА) (з 2004 року);
- Належною пасічницькою практикою (Wood Beekeeping Practice – WBP);
- Директивою Ради ЄС 2001/110;

- Директивою Ради ЄС 2001/110 по меду;
- Окремо в країнах Євросоюзу розроблена законодавча база по органічному бджільництву:

- Постанова Ради ЄС № 1698/2005 (стаття 36);
- Постанова Ради ЄС № 889/2008.

Постійне багаторічне піклування про якість та безпеку продукції проводить Всесвітня федерація Асоціації бджолярів «Апімондія», яка об'єднує 115 країн світу. На XXXXIII Конгресі, що проходив у Києві (жовтень, 2013), та на форумі в Кореї, гостро поставлено питання якості меду та боротьби з фальсифікацією.

За даними експертів FAO Україна знаходиться у світі на третьому місці за виробництвом меду (2015 рік – 75 тис. т) та перше – у Європі. Експорт його швидко зростає, так, з 22 місяця експортерів меду у світі Україна, в 2015 році, зайняла 5-е місце – 35 тис. т., це 2,6 млн. доларів [13].

З 2016 року діє поглиблена та всеосяжна зона вільної торгівлі між Україною і ЄС. Це додатковий великий ринок – 28 країн та 500 млн. споживачів.

Доречним та актуальним для України, особливо на час формування нормативно-правової бази держави з органічного бджільництва, є врегулювання тлумачення важливих термінів: екобіологічна продукція, еко- чи біо-, екологічна чи органічна продукція. Виробники ці терміни, часто споріднюють. Префікс «біо» може застосовуватися як до органічної продукції, так і до виробленої в «дикій природі». По різному трактують вислів «екологічно чистий продукт». Це може мати відношення до продукції, що не містить шкідливих речовин, чи – продукт – вироблений на екологічно чистій території.

Європейське законодавство застосовує подвійну назву – «ökologische/biologische Production» [4].

Певний рух відмічається і на Україні. Так, Міністерством аграрної політики та продовольства України видано наказ «Про створення робочої групи Мінагрополітики України з питань розвитку бджільництва». Правда, у проекті наказу у питанні «Про встановлення окремих вимог до меду, що призначається для споживання людиною» (жовтень, 2015) виявлено ряд не точних, а то і парадоксальних визначень, які, при їх затвердженні, ускладнює діяльність галузі, виробників, експортерів.

На даний час органічне бджільництво вимагає підвищення державного регулювання та підтримки в різних формах (дотаційних виплатах, низьких кредитних ставках, документальному та

юридичному забезпеченню тощо) [3, 4].

Для забезпечення ефективного розвитку органічного виробництва в Україні необхідно розробити комплексну програму рішень і дій щодо виробництва, структури та інфраструктури цього ринку, і особливо актуально це – у сфері органічного бджільництва [1, 6, 7, 12, 15].

Щоб називатися органічними, не менше 95 % інгредієнтів, що входять до складу продукту, повинні мати органічне походження, та і тільки згідно зі списком складових (додаток IX до Постанови 889/2008) можуть використовуватися без обмежень.

Реформування в Україні санітарно-ветеринарних та інших контролюючих служб призвели до суттєвого неузгодження питань правового, санітарного, ветеринарного контролю та нагляду за продукцією і продуктами харчування.

Загрозою є те, що зараз в українських медах виявляють ряд заборонених та шкідливих речовин, частина з яких офіційно не використовуються у вітчизняному бджільництві. Це говорить про контрабандне надходження неякісних лікарських засобів, порушення ветеринарного законодавства. Про це було повідомлено на XXXXIII Конгресі Апімондії у Києві (2013). В пасічницьких ветеринарних препаратах вироблених російськими фірмами «Агробіопром» та «Апі Сан» – у 80 % застосовуються антибіотики, хоча їх вміст замовчується. Склад описано як натурально-органічний: часник, морська вода, аскорбінова кислота, ефірні олії. Цей маркетинговий хід є екологічною диверсією для пасічників України .

Вимоги до залишків у меді антибіотиків у Європі за останні 15 років зросли в 100 раз, і визначають їх на рівні 1:10-10 . По-простому, одна пігулка левоміцитіну (хлорамфінікол) – «забруднює антибіотиками» – 70–100 т меду [3, 6, 11].

Відмічаються випадки стороннього занесення в гніздо сульфаніламідів при бджолиному злодійстві та нападах бджіл. Зростає ймовірність попадання цих препаратів при використанні бджолами стічних вод тваринницьких ферм, де використовувались лікувальні засоби [3].

Все гострішою для бджільництва постає проблема застосування у рослинництві неонікотіноїдів [2, 3, 5, 7, 14].

Після ряду заборон у Європі вони стрімко заповнюють ринок України. Неонікотіноїди – це нейротоксини, які в 6000 разів токсичніші ДДТ. Період напіврозпаду їх – від 1 до 3 років. Вони можуть накопичуватись у меді, соняшниковій олії тощо [14].

Вчені зробили невтішні прогнози про шкодочинність дії

неонікотиноїдів не тільки для бджіл та продукції, а й для людини, якій, при вдиханні, в організм може попадати пилок рослин отруєних пестицидами. Свою забруднюючу негативну дію можуть спричиняти пестициди, поширюючись з частинками пилу на час посіву, руху агрегатів, при приготуванні сумішей та насіння [5, 6].

ГМО є офіційно заборонені в Україні. Проте йде масове та безконтрольне використання модифікованого ріпаку, сої, кукурудзи тощо [2, 3, 11].

В ряді досліджень та наших публікаціях [3, 6, 7, 10, 14] наголошується на цю небезпеку для галузі. Контроль ГМО в Європі дуже чіткий. Лише одна молекула об'єкта в зразку меду вже якісно фіксується. Тобто, одне пилкове зерно ГМО може зупинити експорт партії меду в 20 т. На безпечну квітку, чи у вулик, воно може бути занесене вітром. Так, уже за 2 години пилкові зерна ГМО кукурудзи були виявлені на квітах за 32 км.

За свідченнями виробника та експортера меду В. Ференчука (2016) [14] — від 20 до 30 % меду виробленого в Україні є непридатним для експорту і споживається на внутрішньому ринку. Він виявляється забрудненим антибіотиками, метронідазолом, сульфаніламидами, нітрофуранами тощо. Забруднення, часто проходить ненавмисно, при застосуванні несертифікованих лікувальних засобів, порушенні технології виробництва тощо. Ці меди, зрозуміло, не додають здоров'я і нашим споживачам.

Висновки

Для забезпечення ефективного розвитку бджільництва в Україні необхідно розробити комплексну програму рішень і дій щодо виробництва, структури та інфраструктури цього ринку, і особливо актуально це – в сфері органічного бджільництва.

Органічне сільське господарство України має великий потенціал для покращення економічного, соціального та екологічного стану в державі. Це комплексний розвиток сільських місцевостей та поліпшення здоров'я людей.

3. Якості та безпечності продукції в країнах ЄС приділяється важлива увага. Завдяки застосуванню WBP (належної пасічницької практики) там формується взаємна довіра між виробником, споживачем, державою.

4. Будучи європейським лідером у виробництві меду українські виробники повинні зберегти високі, чесні та щирі відносини зі споживачами ЄС. Держава має хороші перспективи у виробництві органічної продукції бджільництва.

5. На даний час органічне бджільництво вимагає державного

регулювання та підтримки в різних формах (дотаційних виплатах, низьких кредитних ставках, документальному та юридичному забезпеченню тощо).

Список використаної літератури

1. Бугера С. І. Європа вимагає високої якості та безпеки продуктів бджільництва / С. І. Бугера // Пасіка. – 2015. – № 10. – С. 5–6.
2. Єфіменко Т.М. Що завдає бджільництву збитків? Прогноз перебігу зимівлі бджіл в Україні на 2015-2016 роки /Т. М. Єфіменко, Г.В. Односум // Пасіка. – 2015. –№ 12. – С. 7–9.
3. Кроки бджільництва України до ЄС та органічної продукції / В.М. П'яківський, М. М. Кривий, С. П. Вербельчук, Т. В. Вербельчук // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Аграрна наука, освіта, виробництво: європейський досвід України» (17-18 листопада 2015р). – Житомир. – 2015. – С. 376–381.
4. Лосєв О.М. Розвиток органічного виробництва продукції бджільництва у світі та в Україні / О. М. Лосєв, І.І. Головецький, Д.О. Білоус. – Пасіка. – 2015. – № 11. – С. 2–4.
5. Пономарєв А. Неоникотиноиды отравляют пыльцу и мед /А. Пономарєв //Пасічник. – 2013. – №5.– С. 20–21.
6. П'яківський В.М. Починаємо рухатись, щоб не наздоганяти До вимог (до вимог ЄС та впровадження «належної пасічницької практики») / В. М. П'яківський // Український пасічник. – 2016. – № 2. – С. 32–35.
7. Пяковский В. М. Шаги к органическому пчеловодству на Житомирщине / Пяковский В. М., Вербельчук Т. В., Кривой М. Н., Вербельчук С. П. // Мат. II Межд. науч. практ. конфер.(3-4 марта 2015 г.) «Биотехнологические аспекты развития современного пчеловодства». – Киров: НИИСХ Северо – Востока. – 2015. – С. 138–142.
8. Пяковский В.М. Органический мед лесной растительности Полесья Украины возможен / Пяковский В.М., Вербельчук Т.В., Лисогурская Д.В., Вербельчук С.П. // X Межд. науч. практ. конфер. «Аграрная наука – сельскому хозяйству» / Главн. упр. с.-х. Алтайского края «Алтайский госуниверситет агр. ун-тет». – Барнаул, 2015. – С. 174–176.
9. Рутицька В. Україна – Європейський лідер з виробництва меду / В. Рутицька // Пасічник. – 2015. – № 10. – С. 3–4.
10. Руденко Є. Генномодифіковані рослини і сучасне бджільництво / Є. Руденко // Український пасічник. – 2014. – № 4. – С. 33–35.
11. Руденко Є. Як захистити український мед від антибіотиків ?/ Є. Руденко, Д. Янович // Український пасічник. – 2014. – № 6. – С. 23–26.

12. Скидан О. В. Програмування розвитку органічного виробництва в регіоні / О. В. Скидан, В. Є. Гринишин // Органічне виробництво і продовольча безпека: зб. наук. пр. – Житомир: Полісся, 2013. – С. 30–36.

13. Ференчук В.І. Звідки беруться антибіотики у меді ? / В. І. Ференчук // Пасіка. – 2016. – № 3. – С. 3.

14. Ференчук В. Ложка дьогтю в 40 бочках меду / В. Ференчук // Пасіка. – 2016. – № 3. – С. 4.

15. Органічне виробництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.